

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Posiadanie nieruchomości przez przedsiębiorców
przesyłowych przed 3 sierpnia 2008 r. i jego skutki
dla zasiedzenia tej nieruchomości.
Analiza cywilnoprawna

dr Jędrzej M. Kondek

Prawo prywatne
Warszawa 2020

Spis treści

1. Charakter prawny posiadania nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. w zakresie obecnie istniejącej służebności przesyłu	5
2. Posiadanie jako przesłanka zasiedzenia	5
3. Posiadanie nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. w zakresie obecnie istniejącej służebności przesyłu a zasiedzenie służebności gruntowej	6
4. Posiadania nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. w zakresie obecnie istniejącej służebności przesyłu a zasiedzenie służebności przesyłu	7
5. Zaliczenie posiadania nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. na poczet zasiedzenia służebności przesyłu	9

1. Charakter prawny posiadania nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. w zakresie obecnie istniejącej służebności przesyłu

Posiadanie jest określonym stanem faktycznym polegającym na władaniu określoną rzeczą. Posiadanie może być samoistne, co polega na władaniu rzeczą w takim samym zakresie jak właściciel albo zależne, co oznacza władanie rzeczą w zakresie ograniczonego prawa rzeczowego. Trzeba jednak pamiętać, że posiadanie jest stanem faktycznym i nie musi (choć może) mieć podstawy w prawie podmiotowym przysługującym posiadaczowi. W tym sensie należy stwierdzić, że możliwe jest posiadanie rzeczy także w zakresie prawa rzeczowego, które nie istnieje. Istotą posiadania jest *animus rem sibi habendi* a zatem wola do władania rzeczą we własnym imieniu. Nie jest zatem posiadaczem ktoś, kto włada rzeczą za kogoś (np. jako zarządca czy pełnomocnik). Jeżeli zatem ktoś włada rzeczą tak, jakby miał do tego prawo, to jest posiadaczem, niezależnie nie tylko od tego, czy ma prawo do posiadania tej rzeczy, ale także – czy w ogóle istnieje prawo, które by mogło uprawniać do posiadania w takim zakresie. Należy zatem uznać, że posiadanie nieruchomości w zakresie, w jakim do posiadania nieruchomości uprawnia od 3 sierpnia 2008 r. służebność przesyłu, było możliwe przed tą datą.

2. Posiadanie jako przesłanka zasiedzenia

Długoletnie posiadanie rzeczy jest przesłanką do nabycia przez posiadacza własności tej rzeczy na podstawie zasiedzenia. W przypadku nabycia własności nieruchomości, konieczne jest posiadanie samoistne tej nieruchomości przez lat 20, o ile posiadacz pozostawał w dobrej wierze, a lat 30, jeżeli posiadaczowi dobrej wiary nie można przypisać (art. 172 § 1 i 2 Kodeksu cywilnego¹). Zgodnie z art. 7 k.c. dobrą wiarę posiadacza się domniemywa, zaś zła wiara polega na sytuacji, w której posiadacz wiedział albo z łatwością mógł się dowiedzieć o tym, że prawo własności mu nie przysługuje. Po pewnych początkowych wątpliwościach, Sad

---

¹ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.); dalej: k.c.

Najwyższy uznał – z czym należy się zgodzić – że wynikające z nieznanomości prawa materialnego przekonanie o tym, że posiadaczowi przysługuje prawo własności, oznacza złą wiarę².

Do zasiedzenia służebności stosuje się odpowiednio przepisy o zasiedzeniu nieruchomości. Oznacza to, że aby zasiedzieć służebność wymagane jest posiadanie nieruchomości w zakresie zawiadywanej służebności przez okres – odpowiednio – dwudziestu albo trzydziestu lat.

Z powyższych przyczyn, nawet jeśli uznać za dopuszczalne posiadanie służebności przesyłu przed 3 sierpnia 2008 r., to należałoby przyjąć wówczas termin 30-letni, gdyż należy uznać, że skoro w chwili uzyskania posiadania tej służebności posiadacz wiedział, a przynajmniej mógł i powinien wiedzieć, że nie ma w polskim prawie instytucji odpowiadającej obecnej służebności przesyłu, to objął on posiadanie w złej wierze.

3. Posiadanie nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. w zakresie obecnie istniejącej służebności przesyłu a zasiedzenie służebności gruntowej

W orzecznictwie Sądu Najwyższego została zaprezentowana koncepcja, że posiadanie nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. w zakresie obecnie istniejącej służebności przesyłu stanowiło posiadanie nieruchomości w zakresie służebności gruntowej „o treści służebności przesyłu” i mogło prowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej o tej treści³.

Trzeba jednak zauważyć, że konstrukcja taka – choć przyjęta w orzecznictwie – nie znajdowała odpowiedniego ugruntowania w przepisach prawa materialnego i została ona negatywnie przyjęta przez doktrynę. Należy zwrócić uwagę, że istotą służebności gruntowej jest, aby służyła ona zwiększeniu użyteczności nieruchomości należącej do uprawnionego z służebności gruntowej lub jej części (art. 285 § 2 k.c.). Tymczasem posiadanie służebności przez przedsiębiorców przesyłowych miało służyć efektywnemu funkcjonowaniu przedsiębiorstwa przesyłowego a nie zwiększeniu użyteczności jakiegokolwiek nieruchomości. Pojawiające się koncepcje, iż zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa jest zarazem zwiększeniem użyteczności nieruchomości wchodzącej w skład przedsiębiorstwa, a przedsiębiorstwo przesyłowe zawsze jest właścicielem jakiejś nieruchomości⁴, charakteryzuje się z kolei sztucznością⁵.

² Por. uchwałę SN (7) z 6 grudnia 1991 r., III CZP 108/91, OSNCP 1992, nr 4, poz. 48.

³ Uchwała SN z 17.01.2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142; postanowienie SN z 8.09.2006 r., II CSK 112/06, LEX nr 193240; wyrok SN z 10.07.2008 r., III CSK 73/08, LEX nr 461735; uchwała SN z 7.10.2008 r., III CZP 89/08, Biul.SN 2008 nr 10, s. 7; wyrok SN z 12.12.2008 r., II CSK 389/08, LEX nr 484715.

⁴ Taki pogląd wyraził SN w postanowieniu z 8.09.2006 r., II CSK 112/06, LEX nr 193240. Podobnie: M. Balwicka-Szczyrba, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 7.10.2008 r. (III CZP 89/08)*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2010, nr 2, s. 116–117; R. Trzaskowski, *Korzystanie przez przedsiębiorstwa energetyczne z cudzych nieruchomości*, cz. 1, „Rejent” 2003, nr 11, s. 147–148; G. Bieniek, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 17.01.2003 r., III CZP 79/02*, „Rejent” 2003 nr 3, s. 53.

⁵ Krytykę omawianego poglądu SN przedstawiają: E. Gniewek, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 17.01.2003 r. (III CZP 79/02)*, „Rejent” 2003, nr 5, s. 149–154 i 157–158; J. Wszolek, *Zasiedzenie służebności przesyłu*, „Rejent” 2012, nr 1, s. 118–119; J.M. Kondek, *Termin zasiedzenia służebności przesyłu okresu władania przez przedsiębiorcę nieruchomością w zakresie służebności przesyłu przed 3.08.2008 r.*, „Glosa” 2014, nr 2, s. 30–33.

Po pierwsze, istotą służebności gruntowej jest, by miała ona za cel zwiększenie służebności innej nieruchomości, a nie by zwiększała użyteczność nieruchomości rykoszetem, niejako „przy okazji” służenia innym celom. Po drugie, zbytnim uproszczeniem jest przyjęcie, że użyteczność przedsiębiorstwa zawsze zwiększa użyteczność wchodzących w jej skład nieruchomości. Tak być oczywiście może, ale nie musi. Ponadto należy zważyć, że służebność zwiększa użyteczność konkretnej, a nie przypadkowej nieruchomości. W przypadku służebności przesyłu, nieruchomość, której użyteczność miałaby być zwiększana, nie będzie też zazwyczaj „sąsiednia” wobec nieruchomości obciążonej. Nie sposób jest uznać, że służebność zwiększa użyteczność jakiejś nieruchomości, jeżeli zwiększenie tej użyteczności ustanie wówczas, gdy nieruchomość władająca przestanie wchodzić w skład przedsiębiorstwa. Wreszcie należy zauważyć, że służebność przesyłu nie jest ustanawiana w celu zwiększenia użyteczności jakiejś nieruchomości, ale w celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań przedsiębiorstwa przesyłowego. Cele obu tych instytucji są więc zupełnie inne. Ustawodawca mógł uregulować uprawnienie do korzystania z cudzej nieruchomości w celu posadowienia na niej urządzeń przesyłowych jako służebność gruntową na wzór art. 175 dekretu z 11.10.1946 r. Prawo rzeczowe⁶. Tego jednak nie zrobił, co należy uznać za świadomą decyzję; w tym ujęciu stanowisko SN można uznać za sprzeczne z tą wolą ustawodawcy⁷.

Należy stwierdzić, iż nie można posiadać służebności gruntowej bez nieruchomości władającej. Posiadanie jest stanem faktycznym: posiadający służebność posiada z nieruchomości tak jakby mu przysługiwało prawo służebności. Jeżeli posiadanie służebności nie służy żadnej nieruchomości władającej, to zachodzi wątpliwość, czy w ogóle jest posiadaniem służebności gruntowej.

Jeżeli zatem korzystanie z nieruchomości przez posiadacza służyło zwiększeniu konkretnej nieruchomości, to oczywiście stanowiło to posiadanie nieruchomości gruntowej. Jeżeli jednak brak jest konkretnej nieruchomości, a tak będzie najczęściej w przypadku obecnej służebności przesyłu, to trudno jest uznać posiadanie nieruchomości w takim przypadku za posiadanie służebności gruntowej.

4. Posiadania nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. w zakresie obecnie istniejącej służebności przesyłu a zasiedzenie służebności przesyłu

W uchwale Sądu Najwyższego z 22.05.2013 r., III CZP 18/13⁸ stwierdzono, że posiadanie nieruchomości w zakresie służebności przesyłu może być uznane za posiadanie służebności przesyłu także przed 3 sierpnia 2008 r. Głównym argumentem Sądu Najwyższego było to,

⁶ Dz. U. Nr 57, poz. 319.

⁷ Por. J. Wszolek, *Zasiedzenie...*, s. 119.

⁸ OSNC 2013 nr 12, poz. 139.

że nowelizacji Kodeksu cywilnego wprowadzająca służebność przesyłu w istocie, zdaniem Sądu Najwyższego, nie zmieniła, lecz potwierdziła istniejący stan prawny.

Pogląd ten w sposób zdecydowany należy odrzucić. Po pierwsze, już z samych motywów legislacyjnych wynika, że wspomniana nowelizacja była motywowana koniecznością zmiany istniejącego stanu prawnego⁹. Tak też ta nowelizacja była postrzegana w nauce¹⁰. Dokonywanie zmiany w Kodeksie cywilnym nie po to, by wprowadzić nową instytucję prawną, lecz by potwierdzić istniejący stan prawny przeczyłoby też postulatowi racjonalnego ustawodawcy oraz oznaczałoby, że mogą istnieć nowelizacje nie wnoszące żadnej zmiany normatywnej (a zatem w istocie bez treści). Wreszcie prowadziłyby do sprzeczności z podstawową zasadą wykładni prawa, że pojęć różnych nie można uznawać za synonimiczne.

Pomiędzy służebnością gruntową a służebności przesyłu zachodzą podstawowe różnice przejawiające się w celu obu tych ograniczonych praw rzeczowych. Celem nieruchomości gruntowej jest zwiększenie użyteczności określonej nieruchomości, zaś celem służebności przesyłu – zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa przesyłowego. W istocie więc pomiędzy instytucjami służebności gruntowej i służebności przesyłu zachodzi stosunek alternatywy rozłącznej¹¹.

Skoro tak, to oznacza to, że posiadacz mógł posiadać nieruchomość albo w zakresie jednej służebności albo w zakresie innej służebności. Jeżeli posiadał nieruchomość w zakresie służebności gruntowej, to nie można uznawać tej okoliczności za posiadania służebności przesyłu i zaliczać okresu takiego posiadania na poczet okresu zasiedzenia służebności przesyłu. Posiadanie takie można co najwyżej uznać za prowadzące do zasiedzenia służebności gruntowej (o ile upłynął odpowiedni czas i o ile korzystał z trwałego i widocznego urzędzenia)¹². Posiadania nieruchomości w zakresie jednego prawa nie można jednak uznawać za posiadanie służebności w zakresie innego prawa¹³.

Jednocześnie należy stwierdzić, że nie możliwe było posiadanie służebności przesyłu przed 3 sierpnia 2008 r., jako że nie możliwe jest posiadanie służebności, która nie istnieje. Jeżeli więc posiadanie nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. nie odpowiadało posiadaniu służebności gruntowej (bo np. nie było służebności władnącej) i zarazem odpowiadało zakresowi

⁹ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, druk 81/Sejm VI kadencji, s. 5–6, por. <http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruku/81> (dostęp: 18 sierpnia 2020 r.).

¹⁰ Por. E. Gniewek, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 17.01.2003 r. (III CZP 79/02)*, „Rejent” 2003 nr 5, s. 138–139; A. Maziarz, *Służebność przesyłu*, „Rejent” 2011 nr 3, s. 40. Pogląd zbliżony do zaprezentowanego przez SN wyraziła A. Korusiewicz, *Zasiedzenie służebności – aspekty przedmiotowe*, „Rejent” 2012 nr 11, s. 63.

¹¹ Pogląd o tym, że możliwe było posiadanie przed 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej, które to posiadanie po tej dacie stało się posiadaniem służebności przesyłu, wyraził M. Godlewski, *Zasiedzenie służebności przesyłu*, „Monitor Prawniczy” 2010 nr 7, s. 392–393.

¹² M. Zalewski, *Zasiedzenie służebności przesyłu – próba oceny zagadnień intertemporalnych*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2011 nr 16, s. 300

¹³ M. Olczyk, *Art. 305(4), [w:] Kodeks cywilny. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw*, SIP LEX, 2008; J. Wszolek, *Zasiedzenie...*, s. 126 i 127.

przyszłej służebności przesyłu, to stanowiło ono posiadanie nieruchomości w zakresie prawa nieistniejącego. Posiadanie to nie mogło prowadzić przed 3 sierpnia 2008 r. do zasiedzenia jakiegokolwiek prawa, gdyż nie odpowiadało żadnemu z istniejących wówczas praw rzeczowych. Nie sposób jest przyjąć, że prowadziło ono do zasiedzenia służebności przesyłu, gdyż trzeba by uznać, że możliwe jest zasiadywanie prawa, które nie istnieje, a zatem którego wprowadzenia w przyszłości do porządku prawnego nikt nie jest świadom. Niepodobna jest w takim przypadku wykazać, że posiadacz miał odpowiednie *animus possidendi*. Takie rozumienie prowadziłoby zresztą do paradoksu: gdyby bowiem przyjąć, że przed 3 sierpnia 2008 r. było możliwe posiadanie służebności przesyłu, to należałoby przyjąć, że jeśli w tym okresie ktoś posiadał je 30 lat, to powinien je nabyć, chociaż ono nie istniało. Jeżeli natomiast nie mógł go nabyć, to i nie mógł go zasiedzieć. Problem ten nie ma charakteru wyłącznie ontologicznego, lecz również pragmatyczny. Istotą zasiedzenia jest uzgodnienie stanu faktycznego ze stanem prawnym z preferencją do stanu faktycznego. Opiera się ono jednak na negatywnej ocenie zachowania się właściciela, który nie broni swojego prawa własności i nie podejmuje czynności mających na celu przeciwdziałanie zasiedzeniu¹⁴. Dlatego też jedną z przesłanek zasiedzenia służebności jest, by posiadanie służebności polegało na korzystaniu „z trwałego i widocznego urządzenia” – fakt posiadania musi być bowiem widoczny dla właściciela. Skoro jednak posiadanie nieruchomości nie może prowadzić – zgodnie z obowiązującym podczas trwania tego posiadania stanem prawnym – do zasiedzenia, to nie można postawić właścicielowi zarzutu, że temu nie przeciwdziałał. Nie można ograniczyć prawa własności właściciela nieruchomości z tej przyczyny, że zaniedbał przeciwdziałanie zasiedzeniu, skoro zasiedzenie to nie mogłoby nastąpić. Choćby więc nawet przed 3 sierpnia 2008 r. ktoś posiadał cudzą nieruchomość w zakresie, do jakiego uprawnia od 3 sierpnia 2008 r. służebność przesyłu, to nie sposób uznać, by przed tą datą posiadał służebność przesyłu.

5. Zaliczenie posiadania nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. na poczet zasiedzenia służebności przesyłu

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego nie można uznać, by posiadanie nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. w zakresie obecnej służebności przesyłu mogło być traktowane jako posiadanie tej służebności w rozumieniu przesłanek zasiedzenia tej nieruchomości. Posiadać służebność przesyłu można dopiero odkąd ta służebność istnieje.

¹⁴ Na to, że uznanie *post factum* posiadania nieruchomości przed 3 sierpnia 2008 r. za prowadzące do zasiedzenia służebności przesyłu stanowi naruszenie praw właścicieli nieruchomości wskazywali: E. Stawicka, *Czy przed uregulowaniem służebności przesyłu możliwe było nabycie takiej służebności przez zasiedzenie?*, „Palestra” 2009, nr 11-12, s. 265; Z. Gołba, *Służebności gruntowe, osobiste i przesyłu*, Warszawa 2020, s. 146, a także J. Wszolek, *Zasiedzenie...*, s. 130-131 oraz M. Godlewski, *Zasiedzenie...*, s. 393.

Zarazem wcześniejszego posiadania nieruchomości w zakresie służebności gruntowej (o ile rzeczywiście było to posiadanie służebności gruntowej, czyli przede wszystkim jeżeli istniała nieruchomość władająca) nie można zaliczać na poczet posiadania służebności przesyłu, gdyż służebność gruntowa i służebność przesyłu to dwie zupełnie różne instytucje prawa cywilnego i to o charakterze rozłącznym. Dlatego też nie mogła istnieć służebność gruntowa „o treści służebności przesyłu”. Posiadanie takie może zatem prowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej (ale nie „o treści służebności przesyłu”, gdyż w takim wypadku nie można mówić o posiadaniu służebności gruntowej), ale nie do zasiedzenia służebności przesyłu.

Podsumowując zatem, jeżeli ktoś w istocie posiadał nieruchomość w zakresie obecnej służebności przesyłu, to nie posiadał nieruchomości gruntowej (i dlatego nie mogła istnieć „służebność gruntowa o treści służebności przesyłu”), zaś jeżeli posiadał służebność gruntową, to nie można tego posiadania traktować jako posiadania służebności przesyłu. W tym ostatnim przypadku wprowadzenie do polskiego porządku prawnego służebności przesyłu niczego nie zmieniło, gdyż posiadanie służebności gruntowej było możliwe przed 3 sierpnia 2008 r. i po tej dacie¹⁵. Nie można więc twierdzić, że sama zmiana stanu prawnego zmieniła *animus* posiadacza służebności (a zatem, że po tej dacie jego wolą stało się posiadanie służebności przesyłu), zaś jeśli rzeczywiście doszło do zmiany *animus* (co musiało zostać w jakiś sposób zmanifestowane), to wiązało się z tym przerwanie biegu terminu zasiedzenia. Nie można natomiast zasiedzieć innego prawa niż to, na które wskazuje *animus possidendi*¹⁶. Dopuszczenie do zaliczenia na poczet zasiedzenia służebności przesyłu okresu, gdy prawo to nie istniało, naruszałoby też słuszne prawa właścicieli nieruchomości, którzy przed 3 sierpnia 2008 r. nie mogli się spodziewać, że posiadanie ich nieruchomości przez osobę trzecią może prowadzić do zasiedzenia jakiegokolwiek służebności. Z powyższych względów retroaktywności regulacji służebności przesyłu nie można uznać za uzasadnioną celem tej regulacji (por. art. 3 k.c.)¹⁷.

Można rozważyć zastosowanie do służebności przesyłu *per analogiam* art. XLII Przepisów wprowadzających kodeks cywilny¹⁸¹⁹. Należy jednak zwrócić uwagę, że przepis ten odnosi się do sytuacji, w której zasiedzenie określonego prawa było niemożliwe, jednak prawo to

¹⁵ Inaczej J. Wszolek, który uznaje, że od 3 sierpnia 2008 r. nie można już ustanowić służebności, skoro istniejąca rzekomo luka prawna w tym zakresie uzasadniająca przyjęcie koncepcji „służebności gruntowej o treści służebności przesyłu” została wypełniona konstrukcją służebności przesyłu” (J. Wszolek, *Zasiedzenie...*, s. 121 i 126–127).

¹⁶ J. Wszolek, *Zasiedzenie...*, s. 127.

¹⁷ M. Zalewski, *Zasiedzenie służebności przesyłu...*, s. 294–295.

¹⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 94 ze zm.); dalej: p.w.k.c.

¹⁹ M. Grochowski, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1: *Przepisy wprowadzające. Część ogólna. Własność i inne prawa rzeczowe*, K. Osajda (red.), Warszawa 2013, s. 176–177, dopuszcza stosowanie konstrukcji z art. XLII p.w.k.c. też do sytuacji zasiedzenia służebności przesyłu. Przeciwny stosowaniu art. XLII p.w.k.c. w drodze analogii jest M. Kłoda, [w:] *Kodeks cywilny*, t. 2: *Komentarz do artykułów 450–1088*, K. Pietrzykowski (red.), Warszawa 2013, s. 1052.

istniało²⁰, a nie sytuacje, w której prawo to – w okresie jego rzekomego posiadania – nie było znane polskiemu porządkowi prawnemu.

Aby zatem zaliczyć posiadanie nieruchomości w zakresie obecnej służebności przesyłu, potrzebna byłaby decyzja ustawodawcy w zakresie intertemporalnym, a zatem uznania posiadania, które w normalnym biegu spraw nie prowadziło do zasiedzenia, za posiadanie – w całości lub w części jego czasu trwania – prowadzące do zasiedzenia. Tej materii poświęcone jest opracowanie dra Jana Podkowika²¹.

---

²⁰ Chodziło tu m.in. o zasiedzenie pod rządami niemieckiego kodeksu cywilnego nieruchomości, która miała założoną księgę wieczystą wbrew treści tej księgi – por. postanowienie SN z 27.02.1975 r., III CRN 421/74, OSNC 1976 nr 5, poz. 109, czy o sytuację posiadania nieruchomości państwowej, której nie można było zasiedzieć – zob. uchwała SN z 8.09.1995 r., III CZP 104/95, OSNC 1996 nr 1, poz. 2; por. też M. Kłoda, w: *Kodeks...*, t. 2, s. 1051–1052; M. Grochowski, w: *Kodeks...*, t. 1, s. 176.

²¹ J. Podkowik, *Uregulowanie zagadnień intertemporalnych w zakresie zasiedzenia służebności przesyłu w świetle Konstytucji RP i Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, Instytut wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2020, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2020/08/IWS_Podkowik-J.-Uregulowanie-zagadnienie-84-intertemporalnych-w-zakresie-zasiedzenia-s-82u-C5%BCebno-C5%9Bci-przesy-82u.pdf.

